

ÜRETİM İŞLETMELERİNDE MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ KULLANIMININ İNCELENMESİ: BATI AKDENİZ BÖLGESİ ARAŞTIRMASI

Doç. Dr. Hüseyin DALĞAR*

Doç. Dr. Ömer TEKŞEN**

Yrd. Doç. Dr. Osman TUĞAY***

ÖZET

Bu çalışmada, üretim sektöründe faaliyette bulunan işletmelerin muhasebe bilgi sistemini kullanmalarına ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Muhasebe uygulamalarına önemli ölçüde yön veren ve gelecekte de etki edecek olan muhasebe bilgi sisteminin üretim işletmelerindeki kullanımları tespit edilmek istenmiştir. Çalışmanın amacını gerçekleştirmek için Batı Akdeniz Bölgesi'nde faaliyette bulunan üretim işletmelerine anket uygulanmıştır. Sonuçlar SPSS paket programı ile analize tabi tutularak değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe Bilgi Sistemi, Üretim İşletmeleri, Batı Akdeniz Bölgesi

A STUDY ON USAGE OF ACCOUNTING INFORMATION SYSTEM AT PRODUCING COMPANIES:

A RESEARCH ON THE WESTERN MEDITERRANEAN REGION

ABSTRACT

In this study, opinions of business organizations operating in production sector about their using accounting information system were debated. Uses of accounting information systems, which direct accounting applications considerably and will also have an effect in the future, in production organizations were tried to be determined. Questionnaires were applied to production organizations operating in West Mediterranean Region in order to realize the aim of the study. The results were evaluated by analyzing in SPSS package program.

Key Words: Accounting Information System, business corporation, West Mediterranean Region

* Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, hdalgar@mehmetakif.edu.tr

** Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, omerteksen@mehmetakif.edu.tr

*** Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, otugay@mehmetakif.edu.tr

1. GİRİŞ

Günümüzde işletmelerin karşılaştıkları pek çok sorunun çözümünde, bilgi stratejik bir unsurdur. Gün geçtikçe daha da karmaşık bir yapıya bürünen işletmeleri yönetebilmek için her konuda daha fazla bilimsel bilgiye ihtiyaç duyulmaktadır (Kaygusuzoğlu ve Uluyol, 2011:301). Artık çağımızda bilgi; birçok işletme, ekonomi ve toplum için temel kaynak niteliğindedir. Zira bugün işletmelerin en temel rekabet aracı, fiziksel varlıklardan fiziksel varlığı olmayan bilgi unsuruna, entelektüel değerlere dönüşmüş ve pek çok işletme, kaliteli bilginin başarıda önemli bir role sahip olduğunu fark etmiş durumdadır (Dinç, ve Abdioğlu, 2009:158).

İşletmeler ister yerel veya ulusal, isterse uluslararası düzeyde faaliyette bulunsunlar; değişime ayak uydurabilmeleri için, bilgiye ve öğrenmeye açık olmaları gerekir. İşletmelerin bilgiyi hızlı ve güvenli bir biçimde sağlayan bilgi teknolojilerine sahip olmaları, bilimsel gelişmeleri yakından izlemeleri, faaliyette buldukları sektörü iyi analiz etmeleri ve değişimleri anında fark edebilmeleri gerekir (Arslan, 2009:1515).

Diğer taraftan, bilginin bu kadar önemli olmasına karşın, bilginin elde edilmesinden kullanılmasına kadar pek çok aşamadan geçtiği ve her bir aşamada çeşitli maliyetlere katlanmak gerektiği unutulmamalıdır. Çünkü elde edilen verilerin kullanılabilir hale getirilmesi için işlenerek yararlı bilgi haline dönüştürülmesi gerekmektedir (Kaygusuzoğlu ve Uluyol, 2011:302).

2. MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ VE İŞLETMELER AÇISINDAN ÖNEMİ

Muhasebe bilgileri, işletmelerde özellikle yatırım, finansman, kar dağıtımı gibi finansal konular başta olmak üzere üretim, pazarlama, insan kaynakları gibi diğer işletme fonksiyonlarının

planlanması, koordinasyonu ve denetimi işlevlerinin yerine getirilmesinde kullanılmaktadır.

Yaşanan değişim ve gelişmeler yöneticilerin ihtiyaç duydukları bilgilerin niteliğini değiştirmiş ve aynı zamanda kapsamını da genişletmiştir. Bu nedenle planlama ve denetim açısından son derece önemli olan muhasebe bilgilerinin üretildiği süreçlerin yeterliliği ve yetkinliği daha da önemli hale gelmiştir. Artık yöneticiler doğru ve zamanında karar verebilmek için, geleneksel muhasebe sistemi tarafından üretilen bilgilerle yetinmeyip daha fazla ve ayrıntılı bilgilere de ihtiyaç duymaktadırlar. Bu süreç, önemli bir kısmı işletme temel bilgi sistemleri içerisinde yer alan muhasebe bilgi sistemi tarafından sağlanmaktadır (Karakaya, 1994,38)

Muhasebe, işletmeye ilgi duyan çevrelerin ihtiyaç duydukları bilgileri üretmeyi amaçlar ve bu kapsamda verileri bilgiye dönüştürür. Bu özelliği itibarıyla muhasebe, bir bilgi sistemi olarak tanımlanmaktadır (Gürdal, 2004: 91). İşletmelerin bünyesinde yönetimin alacağı kararlara temel oluşturacak bilgilerin üretildiği pek çok merkez bulunmaktadır. Muhasebe de bu bilgi merkezlerinin en önemlilerinden birisidir (Gökdeniz, 2005: 86-87).

Muhasebe bilgi sistemi; yönetimin varlıklar üzerindeki yönetim sorumluluğunu yerine getirmek, işletme eylemlerinin kontrolünü sağlamak, geleceğe ilişkin işletme faaliyetlerini planlamak için gerekli bilgileri sağlamaya yönelik bir sistem olarak tanımlanabilir (Sürmeli ve Diğerleri, 2001). Bu yönüyle muhasebe bilgi sistemi, işletme bilgi sisteminin en temel unsuru (James, Krishnan, Padman ve Kaplan) olup işletmenin sürekliliğini sağlama yönünde işletme faaliyetlerinin geleceğe yönelik koşullar dikkate alınarak planlanmasına olanak sağlamaktadır. Bu sistem, hem geleneksel muhasebe işlevlerini yerine getiren ve hem de yönetim muhasebesi, maliyet muhasebesi, sorumluluk

muhasebesi, işletme bütçesi gibi yönetsel işlevleri içeren geniş bir bütündür.

Muhasebe bilgi sisteminde işletmelerin sahip olduğu ekonomik varlıkların nasıl kullanıldığı ve bunların nasıl finanse edildiğine ilişkin bilgiler üretilir ve ilgili kişi ya da kurumlara sunulur. Bu açıdan değerlendirildiğinde muhasebenin temel amacı, herhangi bir işletmenin finansal yapısını ve faaliyet sonuçlarını gösteren rapor ve bilgilerin sağlanması, bu bilgi ve yapılan analizlerin ilgili kişilerce yorumlanması olarak ifade edilebilir (Çelik, 2003: 1).

Muhasebe bilgi sisteminde, işletmenin geleceğine yön verecek mali nitelikli işlemlere ait veriler, farklı muhasebe süreçlerinde işlendikten sonra başta işletme yöneticileri olmak üzere çeşitli karar mekanizmalarına sunulacak muhasebe bilgileri üretilir. Karar vericiler ekonomik değeri olan bilgiyi kullanarak, sahip oldukları üstünlükleri devam ettirerek karlılıklarını arttırmayı amaçlarlar.

Bugün işletmelerden doğru ve güvenilir muhasebe kayıtları yanında, işletme ile ilgili taraflara gereksinim duydukları bilgileri sorumluluk anlayışı ile anlaşılır bir biçimde, şeffaf, hesap verebilirlik yaklaşımı ile zamanında sunmaları istenmektedir (Demir, 2005). Bu kapsamda işletmenin muhasebe bilgi sisteminden beklentiler ancak işletmede geçerli kurumsal yönetim anlayışı ile mümkün olabilecektir (Özkoç, Çelik ve Gönen, 2005).

3. MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİNİN KULLANIMI

Muhasebe bilgi kullanıcıları işletme içi kullanıcılar ve işletme dışı kullanıcılar olarak iki ana gruba ayrılabilir (Cemalcılar ve Önce, 1999: 9).

3.1. İç Kullanıcı Kararlarında Muhasebe Bilgisi

İç bilgi kullanıcıları günlük kararları alma ile sa-

tın alma, kiralama, üretim, satışlar, finans, yatırım ve benzeri işlemlerle ilgili kararları izleyen gruptur (Wallace, 1993: 8). İç bilgi kullanıcıları genellikle işletme ile ilgili her türlü finansal bilgiyi elde etme yetkisine sahip olan işletme yöneticilerinden oluşmaktadır (Cemalcılar ve Önce, 1999: 9).

İşletmedeki muhasebe bilgisinin tümüne erişebilen yöneticiler muhasebe bilgisinin en önemli kullanıcılarını oluşturmaktadır. Muhasebe bilgileri, yöneticilere geçmiş performansı ölçmede destekleyici olduğu gibi aynı zamanda işletmenin gelecekteki faaliyetleri hakkında karar alma da yardımcı olmaktadır (O'Regan, 2002: 17). İşletmelerdeki üretim yönetimi, pazarlama yönetimi, finans yönetimi ve insan kaynakları yönetimi arasında muhasebe bilgisiyle ilgili sıkı bir ilişki mevcuttur. Üretim yöneticisi muhasebe bilgilerine bağlı olarak üretim planlamasını yapar ve hangi ürünün üretilmesi gerektiğine karar verir. Pazarlama yöneticisi ürünün pazarlaması sırasında oluşan pazarlama maliyeti, reklam harcamaları konusunda muhasebe bilgilerinden yararlanır. Finans yöneticisi para ve kaynakların yönetimi kararlarında muhasebe bilgilerinden yararlanır. İnsan kaynakları yöneticisi ise ücretleri ayarlama, işgören ve işletme arasındaki ilişkileri düzenlemede muhasebe bilgilerine başvurur (Cemalcılar ve Erdoğan, 2000: 11-12).

3.2. Dış Kullanıcı Kararlarında Muhasebe Bilgisi

İşletme içi bilgi kullanıcılarının yanı sıra işletme dışından fakat işletme ile doğrudan ekonomik ilgisi olan veya olma eğiliminde olan doğrudan ilgili taraflar ile bu tarafları temsil etme ya da öneride bulunma gibi nedenlerle işletme ile ilgilenen dolaylı ilgili taraflar işletme dışı bilgi kullanıcılarını oluşturur. Bu taraflar işletme ile ilgili bilgilere genellikle finansal muhasebe tarafından hazırlanan finansal raporlar aracılığıyla ulaşabilirler. Ancak bunların ayrıntılı ve kapsamlı

bir şekilde bilgiye ulaşmaları pek mümkün değildir ve bazılarının buna yetkileri de yoktur. İşletme dışı doğrudan ilgili taraflar, işletmenin mevcut ve potansiyel sahip veya ortakları, mevcut

ya da potansiyel kreditorler, müşteri ve satıcılar, işgörenler ve işçi sendikaları, Maliye Bakanlığı gibi vergi alma yetkisine sahip kuruluşlar, muhasebe meslek kuruluşları ve sermaye piyasası kurulu gibi işletmelerle ilgili düzenleme yetkisine sahip olan kuruluşlar olarak sınıflandırılabilir. Bunların dışında kalan kamu, sigortacılar, avukatlar, işletme araştırmacıları, finansal basın gibi taraflar ise işletme dışı dolaylı ilgili tarafları oluşturmaktadır (Cemalcılar ve Önce, 1999: 10).

4. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Literatürde muhasebe bilgi sistemi ve kullanımı ile ilgili yapılmış yeterli sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalardan çıkan sonuçların bazıları aşağıdaki gibi özetlenebilir:

İşletmelerde kurumsal yönetim anlayışı ve muhasebe bilgi sistemi ilişkisi: İMKB 100 şirketleri üzerine amprik bir araştırma başlıklı makalede; muhasebe bilgi sistemi ile kurumsal yönetim arasında pozitif yönlü güçlü bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir (Dinç ve Abdioğlu, 2009: 180).

KOBİ'lerde muhasebe bilgi sisteminin etkin kullanımı üzerine bir araştırma başlıklı çalışmada Anonim Şirket statüsündeki KOBİ'lerin diğerlerine göre MBS'den daha fazla yararlandıkları gözlemlenmiştir. İşletmede çalışan sayısı arttıkça MBS'den yararlanma sıklığı da artmaktadır. İşletmenin büyümesi ve çalışan sayısının artmasıyla birlikte kurumsallaşması ile MBS'den yararlanma derecesi arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Mizrahi, 2011: 9).

Muhasebe bilgilerinin karar almada kullanımı-

nun önemi ve Çanakkale'de faaliyet gösteren sanayi işletmelerinde bir uygulama başlıklı makalede yazarlar muhasebe bilgilerinin kullanılarak alınan kararların rutin işlerle ilgili olduğunu söylemenin doğru olacağı ve bu bağlamda stratejik kararların alınmasında muhasebe verilerinin işletme yönetimi tarafından kullanılmadığını söylemenin yerinde olacağı sonucuna ulaşmışlardır (Kalmış ve Dalgın, 2010:126).

Management Accounting: An Informational Tool or A Knowledge Device? The Manager's Perceptions başlıklı çalışmada yazarlar 18 işletme yöneticisiyle yaptıkları görüşmede, yöneticilerden muhasebe bilgilerini kullanımdan beklentilerini değerlemelerini istemiş ve yöneticilerin muhasebe bilgilerini yorumlamada yeterli olmadıklarını, bu bağlamda karar alma sürecinde muhasebe bilgilerinden yararlanmadıkları sonucuna ulaşmışlardır.

5. ARAŞTIRMANIN DİZAYNI

5.1. Araştırmanın Amacı ve Araştırma Soruları

Araştırmanın amacı, Batı Akdeniz Bölgesi'nde faaliyette bulunan üretim işletmelerinde muhasebe bilgi sisteminin kullanım durumunu çeşitli demografik değişkenler açısından incelemektir.

Anket çalışması, Burdur, Isparta ve Antalya illeri organize sanayi bölgesinde faaliyette bulunan üretim işletmeleri arasında yapılmıştır. Özellikle organize sanayi bölgesinde faaliyet gösteren üretim işletmeleri seçilmesinin nedeni, doğru ve güvenilir bilginin bu bölgelerde faaliyette bulunan işletmelerden daha fazla alınabileceği düşüncesidir.

Araştırmanın amacını gerçekleştirebilmek için araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Batı Akdeniz bölgesinde bulunan üretim işletmelerinin Muhasebe Bilgi Sistemlerinin

- (a)“Veri Kayıt Şekilleri”, (b)“Veri Kayıt Türleri”, (c)“Kaydedilen Verilerin Doğruluğunu ve Güvenilirliğini Belirleme Durumları”, (d)“İşletmede Kullanım Amaçları” nasıl bir dağılım göstermektedir?
2. Batı Akdeniz bölgesindeki üretim işletmelerinin Muhasebe Bilgi Sistemlerinin (a)“Veri Kayıt Şekilleri”, (b)“Veri Kayıt Türleri”, (c)“Kaydedilen Verilerin Doğruluğunu ve Güvenilirliğini Belirleme Durumları”, (d)“İşletmede Kullanım Amaçları” yöneticilerinin yaşlarına bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmekte midir?
 3. Batı Akdeniz bölgesindeki üretim işletmelerinin Muhasebe Bilgi Sistemlerinin (a)“Veri Kayıt Şekilleri”, (b)“Veri Kayıt Türleri”, (c)“Kaydedilen Verilerin Doğruluğunu ve Güvenilirliğini Belirleme Durumları”, (d)“İşletmede Kullanım Amaçları” yöneticilerinin eğitim düzeylerine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmekte midir?
 4. Batı Akdeniz bölgesindeki üretim işletmelerinin Muhasebe Bilgi Sistemlerinin (a)“Veri Kayıt Şekilleri”, (b)“Veri Kayıt Türleri”, (c)“Kaydedilen Verilerin Doğruluğunu ve Güvenilirliğini Belirleme Durumları”, (d)“İşletmede Kullanım Amaçları” işletmenin hukuki statüsüne bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmekte midir?
 5. Batı Akdeniz bölgesindeki üretim işletmelerinin Muhasebe Bilgi Sistemlerinin (a)“Veri Kayıt Şekilleri”, (b)“Veri Kayıt Türleri”, (c)“Kaydedilen Verilerin Doğruluğunu ve Güvenilirliğini Belirleme Durumları”, (d)“İşletmede Kullanım Amaçları” işletmenin sektördeki deneyimine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmekte midir?
 6. Batı Akdeniz bölgesindeki üretim işletmelerinin Muhasebe Bilgi Sistemlerinin (a)“Veri Kayıt Şekilleri”, (b)“Veri Kayıt Türleri”, (c)“Kaydedilen Verilerin Doğruluğunu ve Güvenilirliğini Belirleme Durumları”, (d)“İşletmede Kullanım Amaçları” işletmede çalışan personel sayısına bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmekte midir?
 7. Batı Akdeniz bölgesindeki üretim işletmelerinin Muhasebe Bilgi Sistemlerinin (a)“Veri Kayıt Şekilleri”, (b)“Veri Kayıt Türleri”, (c)“Kaydedilen Verilerin Doğruluğunu ve Güvenilirliğini Belirleme Durumları”, (d)“İşletmede Kullanım Amaçları” işletme yöneticisinin işyerindeki pozisyonuna bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmekte midir?
 8. Batı Akdeniz bölgesindeki üretim işletmelerinin Muhasebe Bilgi Sistemlerinin (a)“Veri Kayıt Şekilleri”, (b)“Veri Kayıt Türleri”, (c)“Kaydedilen Verilerin Doğruluğunu ve Güvenilirliğini Belirleme Durumları”, (d)“İşletmede Kullanım Amaçları” işletmenin faaliyet alanına bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmekte midir?

5.2. Araştırmanın Kapsamı

Araştırmamızda, Burdur, Isparta ve Antalya illerindeki organize sanayi bölgelerine kayıtlı olup üretim faaliyetiyle uğraşan işletmeleri kapsayan bir anket uygulaması yapılmıştır.

Araştırmanın evreni Türkiye’deki Organize Sanayi Bölgelerine kayıtlı üretim işletmeleridir. Örneklem çerçevesi olan Burdur, Isparta ve Antalya illerinde bulunan organize sanayi bölgesine kayıtlı üretim işletmelerinin 700 tanesine anket gönderilmiş 174 tanesi cevaplanmıştır. Bu elde etme % 24,8’lik bir geri dönüş oranıdır.

5.3. Veri ve Bilgi Toplama Yöntemi

İnsanlara soru sorarak, çok sayıda bilgi edinme imkânı olduğu, bazı durumlarda, sistematik gözlemle ulaşılamayacak verilerin soru cevap ile toplanabildiği, bilgiye çok kolay ve hızlı bir ula-

şımı mümkün kıldığı için araştırmamızda anket yöntemi kullanılmıştır.

Anket soruları iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, üretim işletmeleri yöneticilerinin ifadelerine 5’li likert ölçeği (5; Kesinlikle Katılıyorum, 4; Katılıyorum, 3; Fikrim yok, 2; Katılmıyorum ve 1; Kesinlikle Katılmıyorum) şeklinde cevaplar vermesi istenmiştir. Bu bölüm 4 kısım toplam 23 ifadeden oluşmaktadır. Birinci kısım; işletmelerin muhasebe bilgi sisteminin veri kayıt şeklini tanımlamaya yönelik, ikinci kısım; muhasebe bilgi sisteminin hangi verileri kaydettiğini belirlemeye yönelik, üçüncü kısım; muhasebe bilgi sistemine kaydedilen verilerin doğruluğunu ve güvenilirliğini belirlemeye yönelik ve dördüncü kısım; muhasebe bilgi siste-

minin işletmede kullanımını belirlemeye yönelik ifadelerden oluşmaktadır. İkinci bölümde, üretim işletmelerinin ve yöneticilerinin demografik özelliklerini belirten sorular yer almaktadır. Anket verilerinin analizinde SPSS paket programı kullanılmıştır.

5.4. Araştırma Bulguları ve Yorumu

5.4.1. Demografik Özellikler

Katılımcıların cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim düzeyi ve işletmedeki pozisyonları ile işletmenin hukuki statüsü, sektördeki deneyimi, çalıştırdığı personel sayısı ve faaliyet alanı değişkenlerine yönelik yüzde ve frekans dağılımları Tablo 1’de verilmektedir.

Tablo 1. Üretim İşletmelerine Yönelik Demografik Bilgileri

Değişkenler	Gruplar	N	%
Yöneticinin Cinsiyeti	Erkek	128	73,56
	Kadın	46	26,44
	Toplam	174	100,00
Yöneticinin Medeni Durumu	Evli	62	35,63
	Bekar	112	64,37
	Toplam	174	100,00
Yöneticinin Yaşı	18-24	73	41,95
	25-30	66	37,93
	31-40	28	16,09
	41-50	5	2,87
	51-60	2	1,15
	Toplam	174	100,00
Yöneticinin Eğitim Düzeyi	Lise	24	13,79
	Önlisans	43	24,71
	Lisans	40	22,99
	Lisans Üstü	65	37,36

	Diğer	2	1,15
	Toplam	174	100,00
İşletmenin Hukuki Statüsü	Şahıs	55	31,61
	İtd.Şti	66	37,93
	A.Ş.	47	27,01
	Diğer	6	3,45
	Toplam	174	100,00
Sektördeki Deneyim	0-5 yıl	55	31,61
	6-10 yıl	48	27,59
	11-15 yıl	31	17,82
	16-20 yıl	22	12,64
	21 yıl ve üstü	18	10,34
	Toplam	174	100,00
İşletmenin Çalıştırdığı Personel Sayısı	0-10	52	29,89
	11-20	27	15,52
	21-30	37	21,26
	31 ve üstü	58	33,33
	Toplam	174	100,00
Yöneticinin İşyerindeki Pozisyonu	Kendi işyeri	36	20,69
	İşyeri ortağı	22	12,64
	Çalışan	116	66,67
	Toplam	174	100,00
İşletmenin Faaliyet Alanı	Tekstil dokuma sanayii	8	4,60
	Orman ürünleri-mobilya sanayi	22	12,64
	Kimya, petrol, lastik, plastik sanayi	14	8,05
	Madencilik taş ve toprağa dayalı sanayii	21	12,07
	Makina metal sanayii	26	14,94
	Tüketim malları üretimi ve pazarlama	6	3,45
	Otomotiv sanayii	19	10,92
	Gıda maddeleri üretimi, kadayıf, et, süt üretim işletmeleri	11	6,32
	Diğer işletmeler	37	21,26
	İnşaat hazır beton çimento	5	2,87
	Elektrik elektronik beyaz eşya	5	2,87
	Toplam	174	100,00

5.4.2. Üretim İşletmelerinin Muhasebe Bilgi Sistemlerinin Veri Kayıt Şekilleri

Üretim işletmelerinin muhasebe bilgi sistemlerinin incelenmesine yönelik olarak geliştirilen ankette dört alt boyut bulunmaktadır. Bu boyutlardan birincisi üretim işletmelerinin verileri nasıl kaydettiklerini tespit etmeye yöneliktir. Bu alt boyuttaki maddelerin genel amacı, işletmede kullanılan veriler kaydedilirken bilişim teknolojilerinden yararlanma düzeyini belirlemektir. Anketin tüm alt boyutundaki maddeler için beşli likert tipi yanıtlama sistemi kullanılmıştır (1=Kesinlikle Katılmıyorum...5=Kesinlikle Katılıyorum). Bu bağlamda işletmelerin veri kayıt şekilleri alt boyutundaki maddelere katılma düzeylerinin artması işletmelerin verileri kaydederken daha çok bilişim teknolojilerinden yararlandıkları şeklinde değerlendirilmiştir.

Anket maddelerinin değerlendirilmesinde aralık değerlendirmesi yöntemi kullanılmıştır. Buna göre aralık belirlemek için $((n-1)/n)$ formülünden yararlanılmıştır. Buradaki “n” değeri likert

tipi ölçekteki düzey sayısına eşittir. Bu çalışmada beşli likert kullanıldığından aralık değeri $((5-1)/5=0,8)$ olarak elde edilir. Elde edilen bu 0,8 değeri beşli likertten en alt düzeyinden başlayarak sırasıyla eklenerek aritmetik ortalama için değerlendirme aralıkları elde edilmiştir. Buna göre eğer herhangi bir anket maddesine ait aritmetik ortalama (\bar{X});

$1,0 \leq \bar{X} < 1,8$ ise katılımcıların o anket maddesinde belirtilen ifadeye kesinlikle katılmadıkları;

$1,8 \leq \bar{X} < 2,6$ ise katılımcıların o anket maddesinde belirtilen ifadeye katılmadıkları;

$2,6 \leq \bar{X} < 3,4$ ise katılımcıların o anket maddesinde belirtilen ifadeye katılıp katılmama konusunda kararsız oldukları;

$3,4 \leq \bar{X} < 4,2$ ise katılımcıların o anket maddesinde belirtilen ifadeye katıldıkları;

$4,2 \leq \bar{X} < 5,0$ ise katılımcıların o anket maddesinde belirtilen ifadeye kesinlikle katıldıkları şeklinde değerlendirilmiştir.

Tablo 2. Üretim İşletmelerinin Muhasebe Bilgi Sistemlerinin Genel Değerlendirmesine Yönelik Bulgular

Anket Maddeleri	N	\bar{X}	Ss
A-Üretim İşletmelerinin Veri Kayıt Şekilleri	-	-	-
İşletmemizin tüm bölümleri veri kayıt işlemlerimiz bilgisayar ortamında gerçekleşmektedir.	174	4,03	1,258
İşletmemiz veri kayıt işlemleri için özel bir yazılım kullanmaktadır.	174	4,06	1,206
İşletmemizdeki veri kayıt sistemi, tüm bölümler arasında gerçek zamanlı ve entegre olarak çalışmaktadır.	174	3,81	1,199
İşletmemizdeki veri kayıt sisteminde kullanılan ekipman teknolojik ve sektörel gelişmelere uygun olarak sürekli yenilenmektedir.	174	3,84	1,104
Veri Kayıt Şekilleri Ortalama Puanı	174	3,94	0,961
B-Üretim İşletmelerinin Veri Kayıt Türleri	-	-	-
İşletmemiz Müşteri/ Satıcı bilgilerini kaydetmektedir.	174	4,30	1,082
İşletmemiz hammadde ve stok bilgileri kaydetmektedir.	174	4,22	1,174

İşletmemizde hammadde tedarik süreci kayıt altında tutulmaktadır.	174	4,10	1,107
İşletmemizde üretim bölümü faaliyetlerini kayıt altında tutmaktadır.	174	4,21	1,071
İşletmemizde pazarlama bölümü faaliyetlerini kayıt altında tutmaktadır.	174	4,08	1,145
İşletmemizde Finansman bölümü faaliyetlerini kayıt altında tutmaktadır.	174	4,22	1,069
İşletmemizde Personel ile ilgili veriler kayıt altında tutulmaktadır.	174	4,23	1,140
Veri Kayıt Türleri Ortalama Puanı	174	4,19	0,927
C-Kaydedilen Verilerin Doğruluğunu ve Güvenilirliğini Belirleme	-	-	-
İşletmemizdeki veri girişini bu konuda eğitim almış kişiler gerçekleştirmektedir.	174	4,09	1,06
İşletmemizdeki veriler kayıt işlemi sırasında oluşabilecek olası hatalara karşı düzenli olarak kontrol edilmektedir.	174	4,03	1,045
İşletmemizde veri kayıt işlemi sadece yetkilendirilmiş personeller tarafından gerçekleştirilmektedir.	174	4,15	1,076
İşletmemizde daha önce kaydedilmiş verilerin değiştirilmesi / silinmesi işlemi diğer sistemlerin ortak kullanılan verilerini de güncellemektedir.	174	3,86	1,176
Verilerin Doğruluğu ve Güvenilirliği Ortalama Puanı	174	4,03	0,867
D-Muhasebe Bilgi Sistemlerinin İşletmede Kullanım Amaçları	-	-	-
İşletmemiz üretim bölümünün malzeme tedariki ve malzeme gereksiniminin planlanmasını muhasebe bilgi sistemini kullanarak oluşturmaktadır.	174	3,70	1,214
İşletmemiz üretim maliyetlerini muhasebe bilgi sistemini kullanarak hesaplamaktadır.	174	3,97	1,172
İşletmemizde sipariş durum takibi muhasebe bilgi sistemi kullanılarak yapılmaktadır.	174	3,62	1,256
İşletmemizin çalışmakta olduğu müşteri ve satıcılara ait finansal bilgilerin güncel hali muhasebe bilgi sisteminde mevcut olup borç ve alacak analizleri bu veriler kullanılarak oluşturulmaktadır.	174	4,18	1,121
İşletmemizin nakit, kredi, borç, alacak vb.. bilgilerinin güncel hali muhasebe bilgi sisteminde mevcut olup finansal durum analizleri muhasebe bilgi sistemi verilerinden oluşturulmaktadır.	174	4,13	1,161
İşletmemizdeki personel bordrolarının hesaplanması ve oluşturulmasında muhasebe bilgi sistemi verileri kullanılmaktadır.	174	4,06	1,121
İşletmemize ait resmi evrakların hazırlanmasında muhasebe bilgi sistemindeki veriler kullanılmaktadır.	174	4,05	1,169
İşletmemize ait mali tabloların hazırlanması ve bu tabloların analizinde muhasebe bilgi sistemi kullanılmaktadır.	174	4,20	1,035
Kullanım Amaçları Ortalama Puanı	174	3,99	0,845

Tablo 2’de veri kayıt şekilleri alt boyutundaki maddeler ve bu maddelerden hesaplanan alt boyut ortalama puanına ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre üretim işletmelerin kayıt işlemlerini bilgisayar ortamında gerçekleştirdikleri ($3,4 \leq (\bar{X}=4,03) < 4,2$); veri kayıt işlemleri için özel bir yazılım kullandıkları ($3,4 \leq (\bar{X}=4,06) < 4,2$); veri kayıt sisteminin işletmedeki tüm bölümler arasında gerçek zamanlı ve entegre olarak çalıştığı ($3,4 \leq (\bar{X}=3,81) < 4,2$); veri kayıt sisteminin teknolojik ve sektörel gelişmeler doğrultusunda sürekli güncellendiği ($3,4 \leq (\bar{X}=3,84) < 4,2$) tespit edilmiştir. Ayrıca genel olarak üretim işletmelerinin verileri kayıt ederken bilişim teknolojilerinden yararlandıkları belirlenmiştir ($3,4 \leq (\bar{X}=3,94) < 4,2$).

Tablo 2’deki “Üretim İşletmelerinin Veri Kayıt Türleri” alt boyutundaki maddelerin genel amacı, işletmelerin ne tür verileri kayıt altına aldıklarını tespit etmektir. Bunun yanı sıra veri kayıt türleri ortalama puanı ise bir işletmenin ne kadar farklı türde veri kaydettiğine ilişkin bir değerlendirme yapma olanağı sağlamaktadır.

Tablo 2’de görüldüğü üzere üretim işletmelerinin müşteri/satıcı bilgilerini ($4,2 \leq (\bar{X}=4,30) < 5,0$); hammadde ve stok bilgilerini ($4,2 \leq (\bar{X}=4,22) < 5,0$); üretim bölümü faaliyetlerini ($4,2 \leq (\bar{X}=4,21) < 5,0$); finansman bölümü faaliyetlerini ($4,2 \leq (\bar{X}=4,22) < 5,0$) ve personel verilerini ($4,2 \leq (\bar{X}=4,23) < 5,0$) kesinlikle kayıt altına aldıkları, hammadde tedarik süreci ($3,4 \leq (\bar{X}=4,10) < 4,2$) ve pazarlama bölümü süreci faaliyetlerini ($3,4 \leq (\bar{X}=4,08) < 4,2$) ise kayıt altına aldıkları tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra genel olarak işletmelerin yukarıda belirtilen veri türlerinin tamamını kayıt altına aldıkları belirlenmiştir ($3,4 \leq (\bar{X}=4,19) < 4,2$).

Tablo 2’deki “Kaydedilen Verilerin Doğruluğu ve Güvenilirliğini Belirleme” alt boyutundaki maddelerin genel amacı, işletmelerin verile-

rin doğru ve güvenilir bir şekilde kayıt altına alınması için ne düzeyde önlem aldıklarını belirlemektir. Ayrıca verilerin doğruluğu ve güvenilirliği ortalama puanı verilerin kayıt altına alınırken güvenilirliğini sağlama konusunda işletmelerin genel olarak değerlendirilmesine olanak tanımaktadır.

Tablo 2’de görüldüğü üzere üretim işletmelerinde veri girişi bu konuda eğitim almış kişilerce gerçekleştirilmekte ($3,4 \leq (\bar{X}=4,09) < 4,2$); veri kayıt işlemi sırasında oluşabilecek hatalara karşı düzenli olarak kontrol edilmekte ($3,4 \leq (\bar{X}=4,03) < 4,2$); veri kayıt işlemleri sadece yetkilendirilmiş personeller tarafından gerçekleştirilmekte ($3,4 \leq (\bar{X}=4,15) < 4,2$); verilerin değiştirilmesi/sililmesi işleminden etkilenebilecek diğer ortak sistemlerin de güncellenmesinin sağlanmakta ($3,4 \leq (\bar{X}=3,86) < 4,2$) olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra genel olarak işletmelerin verilerin doğruluğu ve güvenilirliği sağlama konusunda yukarıda belirtilen tedbirleri aldıkları tespit edilmiştir ($3,4 \leq (\bar{X}=4,03) < 4,2$).

Tablo 2’deki “Muhasebe Bilgi Sistemlerinin İşletmede Kullanım Amaçları” alt boyutundaki maddelerin genel amacı, işletmelerin muhasebe bilgi sistemlerini işyerlerinde hangi amaçla kullandıklarını tespit etmektir. Bu bağlamda işletmelerin muhasebe bilgi sistemlerini, üretim bölümünün malzeme tedariki ve malzeme gereksinimlerinin planlanmasında ($3,4 \leq (\bar{X}=3,70) < 4,2$); üretim maliyetlerinin hesaplanmasında ($3,4 \leq (\bar{X}=3,97) < 4,2$); sipariş durum takibinde ($3,4 \leq (\bar{X}=3,62) < 4,2$); müşteri ve satıcıların borç ve alacak analizlerinin yapılmasında ($3,4 \leq (\bar{X}=4,18) < 4,2$); finansal durum analizlerinin yapılmasında ($3,4 \leq (\bar{X}=4,18) < 4,2$); personel bordrolarının oluşturulmasında ($3,4 \leq (\bar{X}=4,06) < 4,2$) ve işletmeye ait resmi evrakların hazırlanmasında ($3,4 \leq (\bar{X}=4,05) < 4,2$) muhasebe bilgi sistemleri kullanılırken, işletmeye ait mali tabloların hazırlanması ve analizinde ise muhasebe bilgi sistemleri kesinlikle kullanılmaktadır.

($4,2 \leq (\bar{X}=4,20) < 5,0$). Bunun yanı sıra genel olarak işletmelerin muhasebe bilgisi sistemlerini yukarıda belirtilen amaçlar doğrultusunda kullandıkları belirlenmiştir ($3,4 \leq (\bar{X}=3,99) < 4,2$).

5.4.3. Yöneticilerin Yaşları ile Muhasebe Bilgi Sistemi Arasındaki İlişki

Yaş değişkeninin dağılımı incelendiğinde 174 yöneticinin 73'ünün 18 ile 24 yaş aralığında, 66'sının 25 ile 30 yaş arasında, 28'inin 31 ile 40 yaş

arasında, 5'inin 41 ile 50 yaş arasında ve 2'sinin ise 51 yaş üzerinde olduğu görülmektedir. Bu bağlamda yaşa göre gruplar arası karşılaştırmalar yaparken 41-50 ve 51 yaş üstü gruplarında çok az sayıda katılımcı bulunması analiz sonuçlarını olumsuz etkileyeceğinden bu yaş grupları 31-40 yaş grubu ile birleştirilmiştir. Böylelikle gruplar arası dağılım dengesi sağlanmaya çalışılmıştır. Elde edilen yeni gruplara göre yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. Yöneticileri Yaşları ile Muhasebe Bilgi Sistemi Alt Boyutlarına Yönelik H testi Sonuçları

	N	H	Sd	p	OS			Gruplar arası farklar
					18-24	25-30	31-	
Veri Kayıt Şekilleri	174	,178	2	,915	89,21	86,90	85,06	-
Veri Kayıt Türleri	174	3,676	2	,159	95,44	84,21	77,14	-
Verilerin Doğruluğu ve Güvenilirliği	174	,229	2	,892	89,55	85,56	86,87	-
İşletmede Kullanım Amaçları	174	1,103	2	,576	92,01	85,35	82,16	

Tablo 3'te görüldüğü üzere yöneticilerin yaşları ile muhasebe bilgi sistemi anketinin alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

5.4.4. Yöneticilerin Eğitim Düzeyleri ile Muhasebe Bilgi Sistemi Arasındaki İlişki

Yöneticilerin eğitim düzeyleri incelendiğinde 24 lise, 43 önlisans, 40 lisans, 65 lisansüstü ve 2 de diğer mezun bulunmaktadır. Diğer grubunda bulunan 2 kişi analiz sonuçlarını olumsuz etkileyebileceğinden analize bu grup dışarıda tutularak 172 katılımcı ile devam edilmiştir.

Tablo 4. Yöneticilerin Eğitim Düzeyleri ile Muhasebe Bilgi Sistemi Alt Boyutlarına Yönelik H testi Sonuçları

	N	H	Sd	p	OS				Gruplar arası farklar*
					1-Lise	2-Önlisans	3-Lisans	4-Lisans Üstü	
Veri Kayıt Şekilleri	172	7,462	3	,059	78,1	80,2	76,9	99,6	-
Veri Kayıt Türleri	172	13,467	3	,004	71,4	71,0	86,3	102,5	2-4
Verilerin Doğruluğu ve Güvenilirliği	172	5,959	3	,114	67,3	83,6	86,6	95,5	-
İşletmede Kullanım Amaçları	172	10,918	3	,012	76,4	75,4	78,5	102,5	2-4;3-4

*p<.0083 (Boferroni düzeltmesi uygulanmıştır)

Tablo 4’de görüldüğü üzere yöneticilerin eğitim düzeyleri ile işletmedeki “Veri Kayıt Türleri” (H=13,467; p<0,05) ve muhasebe bilgi sisteminin “İşletmede Kullanım Amaçları” (K=10,918; p<0,05) arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Gruplararası karşılaştırmalarda birden fazla karşılaştırmanın yapılmasının gerektiği durumlarda Bonferroni düzeltmesi uygulanmaktadır (Field, 2009). Buna göre anlamlılık düzeyi, uygulanan test sayısına bölünmelidir. Burada eğitim düzeyi değişkenininin 4 düzeyi bulunduğundan 6 adet ikili karşılaştırma yapılması gerekmektedir. Bu nedenle anlamlılık düzeyi $0,05/6=0,0083$ olarak bulunmuştur. Düzeltilmiş anlamlılık düzeyi dikkate alınarak gerçekleştirilen ikili karşılaştırmalar sonucunda, yöneticileri lisansüstü eğitim almış üretim işletmeleri yöneticilerinin ön lisans

mezunu olan işletmelere göre işyerlerinde daha fazla türde veriyi kayıt altına almaktadır. Yine yöneticileri lisansüstü eğitim almış üretim işletmelerinin hem önlisans hem de lisans mezunlarına göre işletmelerinde muhasebe bilgi sistemlerini daha fazla amaç için (daha kapsamlı) kullandıkları görülmektedir.

5.4.5. İşletmenin Hukuki Statüsü ile Muhasebe Bilgi Sistemi Arasındaki İlişki

Üretim işletmelerinin hukuki statüleri incelendiğinde araştırma kapsamındaki 17 işletmeden 55’i şahıs, 66’sı Ltd., 47’si A.Ş. ve 6’sı ise diğer olarak tespit edilmiştir. Diğer grubunda bulunan 6 işletme analiz sonuçlarını olumsuz etkileyebileceğinden analize bu grup dışarıda tutularak 168 işletme ile devam edilmiştir.

Tablo 5. İşletmelerin Hukuki Statüleri ile Muhasebe Bilgi Sistemi Alt Boyutlarına Yönelik H testi Sonuçları

	N	H	Sd	p	OS			Gruplar arası farklar*
					1-Şahıs	2-Ltd.	3.A.Ş.	
Veri Kayıt Şekilleri	168	16,36	2	,000	67,5	83,1	106,3	1-3
Veri Kayıt Türleri	168	17,21	2	,000	75,7	74,8	109,1	1-3;2-3
Verilerin Doğruluğu ve Güvenilirliği	168	27,09	2	,000	65,9	78,7	114,3	1-3;2-3
İşletmede Kullanım Amaçları	168	23,89	2	,000	65,4	80,9	111,9	1-3;2-3

*p<.016 (Boferroni düzeltmesi uygulanmıştır)

Tablo 5’de görüldüğü üzere üretim işletmesinin hukuki statüsü ile işletmenin veri kayıt şekilleri ($h=16,36;p<0,05$), veri kayıt türleri ($h=17,21;p<0,05$), kaydedilen verilerin doğruluğunun ve güvenilirliğinin belirlenmesi ($h=27,09;p<0,05$) ve muhasebe bilgi sisteminin işletme kullanım amaçları ($H=23,89;p<0,05$) arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Birden fazla gruplar arası karşılaştırma gerçekleştirildiğinden Boferroni düzeltmesi uygulanarak anlamlılık düzeyi $0,05/3=0,016$ olarak belirlenmiştir. Buna göre, A.Ş. işletmeleri şahıs işletmelerine göre muhasebe verilerini kaydederken bilgi teknolojilerini daha fazla kullanmaktadırlar. Yine A.Ş. işletmeleri hem Ltd. hem de şahıs

işletmelerine göre daha fazla türde veriyi kayıt altına almaktadır. Benzer şekilde A.Ş. işletmeleri verilerin güvenliğini ve doğruluğunu sağlama konusunda hem Ltd. hem de şahıs işletmelerine göre daha fazla önlem almaktadır. Son olarak, A.Ş. işletmeleri hem Ltd. hem de şahıs işletmelerine göre muhasebe bilgi sistemlerini daha kapsamlı olarak kullanmaktadırlar.

5.4.6. İşletmenin Sektördeki Deneyimi ile Muhasebe Bilgi Sistemi Arasındaki İlişki

Tablo 6’da görüldüğü üzere üretim işletmelerinin sektördeki deneyimleri ile muhasebe bilgi sistemleri anketinin alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Tablo 6. Sektördeki Deneyim ile Muhasebe Bilgi Sistemi Alt Boyutlarına Yönelik H testi Sonuçları

	N	H	Sd	p	OS					Gruplar arası farklar*
					0-5 yıl	6-10 yıl	11-15 yıl	16-20 yıl	21 yıl ve üstü	
Veri Kayıt Şekilleri	174	7,190	4	,126	90,3	93,2	84,6	62,8	98,8	-
Veri Kayıt Türleri	174	1,609	4	,807	83,5	94,9	85,9	83,4	87,9	-
Verilerin Doğruluğu ve Güvenilirliği	174	1,309	4	,860	89,2	89,1	79,0	86,5	94,0	-
İşletmede Kullanım Amaçları	174	4,064	4	,397	88,8	92,9	87,9	68,0	92,1	-

5.4.7. İşletmenin Çalıştırdığı Personel Sayısı ile Muhasebe Bilgi Sistemi Arasındaki İlişki

Tablo 7’de görüldüğü üzere üretim işletmesinin çalıştırdığı personel sayısı ile işletmenin veri kayıt şekilleri ($H=13,071$; $p<0,05$) arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Birden fazla gruplara-

rası karşılaştırma gerçekleştirildiğinden Boferroni düzeltmesi uygulanarak anlamlılık düzeyi $0,05/6=0,083$ olarak belirlenmiştir. Buna göre, 31 ve üzeri sayıda personel çalıştıran üretim işletmeleri 0 ile 10 arasında personel çalıştıran üretim işletmelerine göre daha fazla türde veriyi kayıt altına almaktadır.

Tablo 7. İşletmenin Çalıştırdığı Personel Sayısı ile Muhasebe Bilgi Sistemi Alt Boyutlarına Yönelik H testi Sonuçları

	N	H	Sd	p	OS				Gruplar arası farklar*
					1) 0-10	2) 11-20	3) 21-30	4) 31 ve üstü	
Veri Kayıt Şekilleri	174	3,777	3	,287	78,98	83,70	87,26	97,06	-
Veri Kayıt Türleri	174	13,071	3	,004	71,09	79,13	90,66	104,09	1-4
Verilerin Doğruluğu ve Güvenilirliği	174	7,776	3	,051	79,23	76,74	84,19	102,03	-
İşletmede Kullanım Amaçları	174	3,635	3	,304	79,09	83,04	88,09	96,74	-

* $p<0,083$ (Boferroni düzeltmesi uygulanmıştır)

5.4.8. Yöneticinin İşyerindeki Pozisyonu ile Muhasebe Bilgi Sistemi Arasındaki İlişki

Tablo 8’de görüldüğü üzere üretim işletmesinin yöneticisinin işyerindeki pozisyonu ile işletmenin veri kayıt şekilleri ($h=12,103;p<0,05$), veri kayıt türleri ($h=16,666;p<0,05$), kaydedilen verilerin doğruluğunun ve güvenilirliğinin belirlenmesi ($h=7,882;p<0,05$) ve muhasebe bilgi sisteminin işletmede kullanım amaçları ($H=16,483;p<0,05$) arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Birden fazla gruplararası karşılaştırma gerçekleştirildiğinden Boferroni düzeltmesi uygulanarak anlamlılık düzeyi $0,05/3=0,016$ olarak belirlenmiştir. Buna göre,

yöneticisi ücretli çalışan üretim işletmelerinin hem yöneticisi işyeri ortağı olan hem de kendi işyerinin yöneticisi olan işletmelere göre veri kayıtlarında bilişim teknolojilerini daha fazla kullandıkları, yöneticisi ücretli çalışan işletmelerin yöneticisi işletme ortağı olan işletmelere göre daha fazla türde veriyi kayıt altına aldıkları ve verilerin doğruluğunu ve güvenliğini sağlayıcı daha fazla önlem aldıkları; yöneticisi ücretli çalışan işletmelerin hem yöneticisi işyeri ortağı hem de kendi işyerinin yöneticisi olan işletmelere göre muhasebe bilgi sistemlerini daha kapsamlı (daha fazla amaç için) olarak kullandıkları tespit edilmiştir.

Tablo 8. Yöneticinin İşyerindeki Pozisyonu ile Muhasebe Bilgi Sistemi Alt Boyutlarına Yönelik H testi Sonuçları

	N	H	Sd	p	OS			Gruplar arası farklar*
					1) kendi işyeri	2) işyeri ortağı	3) çalışan	
Veri Kayıt Şekilleri	174	12,103	2	,002	69,63	67,57	96,83	1-3;2-3
Veri Kayıt Türleri	174	16,666	2	,000	76,92	53,16	97,30	2-3
Verilerin Doğruluğu ve Güvenilirliği	174	7,882	2	,019	81,64	62,77	94,01	2-3
İşletmede Kullanım Amaçları	174	16,483	2	,000	70,29	59,16	98,22	1-3;2-3

* $p<.016$ (Boferroni düzeltmesi uygulanmıştır)

5.4.9. İşletmenin Faaliyet Alanı ile Muhasebe Bilgi Sistemi Arasındaki İlişki

İşletmelerin gösterdikleri faaliyet alanları incelendiğinde bazı faaliyet alanlarındaki işletme sayısının diğerlerine oranla oldukça az oldukları görülmektedir. Örneğin, inşaat hazır beton çimento faaliyet alanında sadece 5 işletme yer almaktadır. Bu nedenle İnşaat ve hazır beton faaliyet alanı madencilik taş ve toprağa bağlı sanayi ile; elektronik beyaz eşya faaliyet alanı makine metal sanayi ile; tüketim malları üretimi ve pa-

zarlama faaliyet alanı gıda maddeleri üretimi faaliyet alanları ile birleştirilerek yeniden gruplandırılmış ve analize bu şekilde devam edilmiştir. Bunun yanı sıra diğer işletmeler faaliyet alanı karşılaştırmalar sonunda elde edilen bulguların yorumlanması açısından bir katkı sağlama olanağı olmadığından analizin dışında tutulmuştur. Tablo 9’da görüldüğü üzere, işletmelerin faaliyet alanları ile muhasebe bilgi sistemi anketi alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Tablo 9. İşletmenin Faaliyet Alanı ile Muhasebe Bilgi Sistemi Alt Boyutlarına Yönelik H testi Sonuçları

	N	H	Sd	p	OS							Gruplar arası farklar
					1) Tekstil dokuma sanayii	2) Orman ürünleri-Mobilya sanayi	3) Kimya, petrol, lastik, plastik sanayi	4) Madencilik, İnşaat Hazır Beton Çimento taş ve toprağa dayalı sanayii	5) Makina metal ve Elektrik-Elektronik Beyaz eşya sanayii	6) Gıda Malları ve Tüketim malları üretimi ve pazarlama	7) Otomotiv sanayii	
Veri Kayıt Şekilleri	137	11,3	6	,078	72,1	48,9	79,5	77,7	65,3	84,5	63,0	-
Veri Kayıt Türleri	137	11,2	6	,080	70,5	49,0	71,3	77,7	61,7	84,1	76,0	-
Verilerin Doğruluğu ve Güvenilirliği	137	11,5	6	,074	58,0	53,4	75,8	81,8	58,4	79,3	77,0	-
İşletmede Kullanım Amaçları	137	6,1	6	,406	68,1	57,1	69,8	78,0	63,9	83,1	65,6	-

6.SONUÇ

Ülkelerin gelişmişliklerinin en önemli göstergelerinden bir tanesi üretim işletmelerinin fazla olmasıdır. Günümüz koşullarında çağdaş yönetim teknikleri ile donatılmış üretim işletmeleri yöneticilerinin başarılı oldukları açıkça görülmektedir. Çünkü bu işletmeleri başarıya götüren etmenler yöneticilerin işletme faaliyetleri ile ilgili verdikleri kararlar sonucunda ortaya çıkmaktadır. Yöneticiler karar verirken muhasebe bilgi sistemi çıktılarını kullanarak kararlarında belirsizlikleri en aza indirmektedirler. Bu doğrultuda Batı Akdeniz Bölgesi'nde faaliyette bulunan üretim işletmelerinin muhasebe bilgi sistemi kullanımı ile ilgili yapılan çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Üretim işletmelerinin kayıt işlemlerini bilgisayar ortamında gerçekleştirdikleri, veri kayıt işlemleri için özel bir yazılım kullandıkları, veri kayıt sisteminin işletmedeki tüm bölümler arasında gerçek zamanlı ve entegre olarak çalıştığı, veri kayıt sisteminin teknolojik ve sektörel gelişmeler doğrultusunda sürekli güncellendiği tespit edilmiştir. Ayrıca genel olarak üretim işletmelerinin verileri kayıt ederken bilişim teknolojilerinden yararlandıkları belirlenmiştir.
- Üretim işletmelerinin müşteri/satıcı bilgilerini, hammadde ve stok bilgilerini, üretim bölümü faaliyetlerini, finansman bölümü faaliyetlerini ve personel verilerini kesinlikle kayıt altına aldıkları, hammadde tedarik süreci ve pazarlama bölümü süreci faaliyetlerini ise kayıt altına aldıkları tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra genel olarak işletmelerin yukarıda belirtilen veri türlerinin tamamını kayıt altına aldıkları belirlenmiştir.
- Üretim işletmelerinde veri girişi bu konuda eğitim almış kişilerce gerçekleştirilmekte, veri kayıt işlemi sırasında oluşabilecek hata-

lara karşı düzenli olarak kontrol edilmekte, veri kayıt işlemleri sadece yetkilendirilmiş personeller tarafından gerçekleştirilmekte, verilerin değiştirilmesi/sililmesi işleminden etkilenebilecek diğer ortak sistemlerin de güncellenmesinin sağlanmakta olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra genel olarak işletmelerin verilerin doğruluğu ve güvenilirliği sağlama konusunda yukarıda belirtilen tedbirleri aldıkları tespit edilmiştir.

- İşletmeler tarafından üretim bölümünün malzeme tedariki ve malzeme gereksinimlerinin planlanmasında, üretim maliyetlerinin hesaplanmasında, sipariş durum takibinde, müşteri ve satıcıların borç ve alacak analizlerinin yapılmasında, finansal durum analizlerinin yapılmasında, personel bordrolarının oluşturulmasında ve işletmeye ait resmi evrakların hazırlanmasında muhasebe bilgi sistemleri kullanılırken, işletmeye ait mali tabloların hazırlanması ve analizinde ise muhasebe bilgi sistemleri kesinlikle kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra genel olarak işletmelerin muhasebe bilgisi sistemlerini yukarıda belirtilen amaçlar doğrultusunda kullandıkları belirlenmiştir.
- Yöneticilerin yaşları ile muhasebe bilgi sistemi anketinin alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.
- Yöneticilerin eğitim düzeyleri ile işletmedeki “Veri Kayıt Türleri” ve muhasebe bilgi sistemin “İşletmede Kullanım Amaçları” arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yöneticileri lisansüstü eğitim almış üretim işletmeleri yöneticileri ön lisans mezunu olan işletmelere göre işyerlerinde daha fazla türde veri kayıt altına almaktadır. Yine yöneticileri lisansüstü eğitim almış üretim işletmeleri hem önlisans hem de lisans mezunlarına göre işletmelerinde muhasebe bilgi sistemlerini da-

ha fazla amaç için (daha kapsamlı) kullanmaktadır.

- Üretim işletmesinin hukuki statüsü ile işletmenin veri kayıt şekilleri, veri kayıt türleri, kaydedilen verilerin doğruluğunun ve güvenilirliğinin belirlenmesi ve muhasebe bilgi sisteminin işletme kullanım amaçları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. A.Ş. işletmeleri şahıs işletmelerine göre muhasebe verilerini kaydederken bilgi teknolojilerini daha fazla kullanmaktadırlar. Yine A.Ş. işletmeleri hem Ltd. hem de şahıs işletmelerine göre daha fazla türde veriyi kayıt altına almaktadır. Benzer şekilde A.Ş. işletmeleri verilerin güvenliğini ve doğruluğunu sağlama konusunda hem Ltd. hem de şahıs işletmelerine göre daha fazla önlem almaktadır. Son olarak, A.Ş. işletmeleri hem Ltd. hem de şahıs işletmelerine göre muhasebe bilgi sistemlerini daha kapsamlı olarak kullanmaktadırlar.
- Üretim işletmelerinin sektördeki deneyimleri ile muhasebe bilgi sistemleri anketinin alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.
- Üretim işletmesinin çalıştırdığı personel sayısı ile işletmenin veri kayıt şekilleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. 31 ve üzeri

sayıda personel çalıştıran üretim işletmeleri 0 ile 10 arasında personel çalıştıran üretim işletmelerine göre daha fazla türde veri kayıt altına almaktadır.

- Üretim işletmesinin yöneticisinin işyerindeki pozisyonu ile işletmenin veri kayıt şekilleri, veri kayıt türleri, kaydedilen verilerin doğruluğunun ve güvenilirliğinin belirlenmesi ve muhasebe bilgi sisteminin işletmede kullanım amaçları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yöneticisi ücretli çalışan üretim işletmelerinin hem yöneticisi işyeri ortağı olan hem de kendi işyerinin yöneticisi olan işletmelere göre veri kayıtlarında bilişim teknolojilerini daha fazla kullandıkları, yöneticisi ücretli çalışan işletmelerin yöneticisi işletme ortağı olan işletmelere göre daha fazla türde veriyi kayıt altına aldıkları ve verilerin doğruluğunu ve güvenliğini sağlayıcı daha fazla önlem aldıkları; yöneticisi ücretli çalışan işletmelerin hem yöneticisi işyeri ortağı hem de kendi işyerinin yöneticisi olan işletmelere göre muhasebe bilgi sistemlerini daha kapsamlı (daha fazla amaç için) olarak kullandıkları tespit edilmiştir.
- İşletmelerin faaliyet alanları ile muhasebe bilgi sistemi anketi alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

KAYNAKÇA

- Arslan, R. (2009), Bilgi Toplumuna Geçiş Sürecinde Bilginin Artan Ekonomik Değeri ve İşletmeler Üzerindeki Etkileri, Uluslar arası Davraz Kongresi Bildiriler Kitabı, (Isparta 2009), s.1506-1517.
- Cemalcılar, Ö. ve S. Önce (1999), Muhasebenin Kuramsal Yapısı, Eskisehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 1093.
- Cemalcılar, Ö. ve N. Erdoğan (2000), Genel Muhasebe, Ankara: Beta Yayınları, 5. Basım.
- Çelik, O. (2003), Muhasebe Kuramı ve Uygulamaları Açısından Muhasebe Bilgilerinin Niteliği, No.52, Ocak, Ankara Üniversitesi: Siyasal Bilgiler Fakültesi.
- Demir, B. (2005), Üniversitede Kazanılan İletişim Becerilerinin Muhasebe Mesleğindeki Önemi, Muhasebe ve Finansman Dergisi (MUFAD), Sayı: 27, 117-124.
- Dinç, E. ve Abdioğlu, H. (2009), İşletmelerde Kurumsal Yönetim Anlayışı Ve Muhasebe Bilgi Sistemi İlişkisi: İMKB-100 Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Araştırma Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi(12: 21), ss.157-184.
- Gökdeniz, Ü. (2005), İşletmelerde Muhasebe Bilgi Sistemine Yaklaşım, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı: 27, 86-93.
- Gürdal, K. (2004), “Yeni Ekonomi Kavramı ve Muhasebe Anlayışı” Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, 4, 3, Eylül: 87-110.
- Field, A. (2009). Discoveringstatisticsusing SPSS. Sagepublications.
- Kalmış, H. ve B. Dalgın (2010), Muhasebe Bilgilerinin Karar Almada Kullanımının Önemi Ve Çanakkale’de Faaliyet Gösteren Sanayi İşletmelerinde Bir Uygulama, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı: 46, 112-128.
- Karakaya, M. (1994), Muhasebe Bilgi Sistemi ve Bilgi Teknolojisi, Ankara, 1994.
- Kayguzoğlu, M. ve Uluyol, O. (2011), İşletme Yöneticilerinin Muhasebe Bilgilerini Kullanım Düzeyinin Araştırılması ve Adıyaman Uygulaması, Yönetim Bilimleri Dergisi (9: 2) 299-320.
- Mizrahi, R. (2011), KOBİ’lerde Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkin Kullanımı Üzerine Bir Araştırma, Organizasyon Ve Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt 3, Sayı 2, ISSN: 1309 -8039 (Online)
- O’regan, P. (2002), Financial Information Analysis, New York : J. Wiley Pub.
- Özkol, A.E., Çelik, M ve Gönen, S. (2005), Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramı Ve Muhasebenin Sosyal Sorumluluğu. Muhasebe ve Finansman Dergisi (MUFAD), Sayı: 27, 134-145.
- Sürmeli, F. ve Diğlerleri, “Muhasebe Bilgi Sistemi”. (4.Baskı). Eskisehir: Anadolu Üniversitesi, 2001.
- Valid, C. ve A., Beldi (2006), Management Accounting: An Informational Tool or A Knowledge Device? The Manager’s Perceptions, 15 th Congress of European Anthropological Association, 31 August-3 September, Budapest, Hungary.
- Wallace, Wanda A. (1993), Financial Accounting, Ohio: South-Western Publishing Co., 2nd Edition.

